

למען תנועת החיתורים נאמר: יותר ויותר אנשים החלו מבינים כי העליה המסחרת ברמת-החיים, שאין המשק יכול לעמוד בה ושאינו לה דוגמה במדינות אחרות, שומטת את הקרקע מתחת לרגלינו.

שאלת השאלה: רמת-החיים של איזה חלק מהציבור עלתה בצורה כזו? של ציבור השכירים ודאי לא!

200 אלף שכירים מרוויחים עד 300 לירות לחודש, שהן 262 לירות נטו.

92 אלף משתכרים מ-300 עד 400 לירות לחודש. 345 לירות נטו.

70 אלף משתכרים עד 500 לירות ברוטו — 419 לירות נטו.

80 אלף משתכרים מ-500 עד 600 לירות, כלומר 479 לירות נטו.

רק 18 אחוז מהשכירים מקבלים יותר מזה. אם ניקח בחשבון כי כיום המינימום הדרוש למשפחה בת ארבע נפשות לשם קיום ברמה נמוכה מבינונית הוא 500 לירות לחודש — הרי 82 אחוז מהשכירים חברי ההסתדרות חיים מתחת למינימום זה. האם מישוהו סכור עיניו, כי יש לשכירים על מה לחתור?

פנו גם לממשלה בדרישה למנוע העלאת מיסים ותעריפים, אבל הממשלה ביטלה את מסקנות ועדת צדוק, שבאו לתקן עיוותים במס-הכנסה, ואף העלתה את המס. הממשלה דרשה מן העיריות להעלות את המיסים ב-50 אחוז. הממשלה אישרה את העלאת שכר הלימוד, את עליית המחירים במזון, את עליית המחירים הגדולה בתחבורה. גם ההסתדרות הצטרפה למחול-השדים הזה והעלתה את המס האחד.

כל המאמצים, הן של הממשלה והן של ההסתדרות, אינם מופנים לבלימת ההתייקרות, אלא לביטול תוספת היתוך. ראש הממשלה אמר לעשות מאמצים כדי למנוע תשלום תוספת-היתוך ביולי ואולי מניעתו בכלל, וזאת כמובן רק על-ידי מניעת התייקרות. ירוחם משל כתב בחוברת המדיניות המקצועית 1966/7: אנהנו נשמור על הסדר תוספת-היתוך משתי סיבות, הן כגורם מרתיע מפני התייקרות, והן כגורם מפצה עבור התייקרות. אין לנו כל התנגדות לתוספת-היתוך לא תשלום — בתנאי שלא תהיה התייקרות.

אלה הן הבטחות שאת קיומן יש לדרוש ללא פשרה. כבר היום עברה התייקרות את המינימום של 3 אחוזים, המחייב תשלום תוספת-היתוך. אבל שר האוצר דורש עכשיו לשלם תוספת-היתוך רק על עליית מחירים של למעלה מ-10 אחוזים, וגם זאת פעם אחת בשנה. החברים בקר ומשל מוכנים להתפשר על המישה אחוז. גורמים אחרים בהסתדרות מציעים לשלם את תוספת-היתוך באיגרות חוב. זוהי המציאות לעומת ההבטחות.

באי הכנסת הקשיבו בדריכות לדברים אלה ומחאו כפיים בהתלהבות. ירוחם משל ניסה להפסיק את הנואם, אך הקהל הושיב אותו במחאות-כפיים. משל המנוסה חייך שוב וחיך: "רציתי לבקש ממנו שידבר בקול רם."

ועד פועלי פורטרס, הצהיר הדובר, משוכנע כי העובדים השכירים היו מוכנים לשאת חלק גדול מהמאמץ להבראת המשק, אילו היה מאמץ כזה. אבל "הממשלה לא הציגה בפנינו כל תכנית להבראת המשק."

הוא הזכיר את דינו הממשלה בהקמת מפעל נוסף להרכבת מכונות. תוך העלאת צעומה במחירי הדלק והחזקת המכונות. את ההלחאה והערביות הממשלתיות לחברות פרטיות מפוקפקות. ואת הקימוצים של 50 מיליון לירות בלבד מתוך התקציב הממשלתי של 4600 מיליון. לכן פנה בקריאה לשאר ועדי העובדים, שנשמעה כמו קריאה להקמת ועדי פעולה. דרישותיו: להבטיח זכות-עבודה לכל אדם בישראל, לחוקק חוק מלכתי לביטוח מפני אבטלה, לנקוט בכל האמצעים לבלימת התייקרות, לשמור על הסדר תוספת-היתוך, לעבד תוכנית מלכתית להבראת המשק, ולבצע מיד את החלטות ההסתדרות בדבר העלאת השכר. זה קול ההתנגדות הפועלית, שממנו פוחד עתה הקרמלין של רחוב ארלוזורוב.

★ ★ ★

כמו חצי המושדה

אש המושדה לא ענה בצורה עניינית אף על אחת מסענות הפועלים. על הסענות של ניהול כושל בבתי-החרושת ענה אשכול בתשובה הניצחת של שיטת הסבת: "נבדוק את זה." גם את ניפוח ההוצאות מצד המעבידים הבטיח אשכול לבדוק. לעומת זאת הוא כבר בדק וקבע: "כולנו אשמים בהתייקרות." כלומר, גם אשכול וספיר, גם הנהלת וז גם כל השכירים אשמים באותה מידה.

אשכול הבטיח לפועלים שוב, שהוא מקדש את עקרון תוספת-היתוך, אבל אין לו מה לשלם, כי אין יותר ההוצאות אמריקה ואין יותר פיצויים מגרמניה. חלק מהאשמה הטיל על טייסי אל-על, שכל אחד מהם מרוויח, לדבריו, "כמו חצי חברי הממשלה בחדר". הוא גם לא שכח לאיים: "אתם רוצים שקרית-שמונה תבוא לתל-אביב?"

הוא הירבה להזכיר את בעיות הבטחון הברות, אבל לא הצליח להסביר לפועלי הייצור מדוע הם האחראים בדירוג השכר בישראל, וכיצד זה עוזר להגברת פרויקט-העבודה.

אבל מסע ההונאה נכשל, לפחות בשלב זה. ניצגי פועלי הייצור יצאו מהכנס מאוכזבים. החיזים שאינם מוכנים להשלים עם ביטול תוספת-היתוך לא השתכנעו, וחוכנתים להקים ועדי-פעולה בעינה עומדת.

אך להסתדרות יש עוד נשק נגדם, הנשק המכריע: קופת חולים.

★ ★ ★

נשק ביד ההסתדרות

קרמלין הצליח להפוך את הרעיון היפה והנאצל של עזרה הדדית לטוט מונף על העובדים. כל מי שמארגן ועד פעולה נחשב למפר משימת ההסתדרות, לכן מותר להוציא אותו משורותיה. אבל הוצאה מההסתדרות היא הוצאה אוטומטית גם מקופת-חולים (הידועה בכינוי קופ"ח).

בשום מדינה מתקנת בעולם אין מענישים אדם על-ידי מניעת עזרה רפואית ממנו ומבני ביתו. אבל פועלי עזרת ונהגי הדואר כבר הועמדו פעם בפני האיום: אם תמשיכו לשבות, תוצאו מקופת חולים.

מה עניין שביהת לקופת חולים? זאת הסביר מרדכי נמיר, כשהיה מזכיר ההסתדרות, לאיש הליבור האנגלי שנהל אז כישלון בבחירות בבריטניה: "אילו היתה לכם קופת חולים — לא הייתם מפסיקים בבחירות."

הוועד הפועל החליט בשנת 1937 לכפות חברות אוטומטית בהסתדרות על כל מי שהצטרף לקופת חולים. בדרך זו הגדילה ההסתדרות את שורותיה. לפחות רבע מחברי ההסתדרות, כך אומר סקר שנערך מטעם המוסד עצמו, נכנסו להסתדרות באופן אוטומטי, כי הסוכנות רשמה אותם לקופת חולים מיד עם בואם ארצה.

צמידות זו הפכה עתה לנשק ביד ההסתדרות, בכל-התנגשות בין הבוסים הפוליטיים לבין העובדים המבוטחים בקופה זו. לכן נשמעו לא פעם דרישות לבטל כפיפות זו.

גם מבחינתה של קופת חולים, כמוסד רפואי, חשוב לבטל את הכפיפות לקרמלין. השיטות ההסתדרותיות, של מינוי מנהלים על-פי מפתח מפלגתי, ושל ניפוח מנגנון כדי לספק עבודה קלה לאלה שמפאיי צריכה אותם, חדרו גם לקופת חולים: על כל רופא יש כמעט שלושה עובדי מניחה.

תקציב קופת חולים הוא עלבון לכל חבר ההסתדרות: 300 מיליון לירות לשנה מוסברים על פני עמוד משולפל אחד. כמה נתונים סטטיסטיים המצורפים אלו עומדים בסתירה לנתונים דומים בשנתון ההסתדרות. לפי שנתון זה הועסקו בקופת חולים בשנת 1965 13,200 עובדים קבועים, ואילו בתקציב מדובר רק על 12,300. איך זאת שגיאת-דפוס? פירוט המקצועות מוכיח זאת. לאן נעלמו כמעט אלף איש?

בתקציב זה לא מופיעה גם הוצאה מוזרה של 10 מיליון לירות, שנכפתה על קופת חולים מגבוה. המדובר בבנין שבנה סולל בונה ליד הוועד הפועל, כדי לשכן בו את משרדיו הרבים. כדי לממן את הבנין חשב סולל בונה למכור כמה מנכסיו, אבל השפל בשוק הרתיע את הקונים, וסולל בונה נותר ללא קונים, לאחר שהוציא כבר את המיליונים. מה עשתה ההסתדרות? היא כפתה על קופת חולים לקנות מסולל בונה את הבנין. הפועל, ששילם משכרו כדי לקבל טיפול רפואי, נאלץ לפתע לקנות בניין ענקי, כדי להציל את סולל בונה



שובתים בוועד הפועל: „כניסה אסורה“

מצב בישי. וזאת שעה שסולל בונה מחזיק בקרנות מיוחדות, המוכרות כ"קופה ב'". — אותה קופה שממנה נתרמו מיליונים לקרן הבחירות של מפא"י.

מס'החבר בהסתדרות הוא שערוריה בפני עצמו. זהו המס הנחשל ביותר במדינה, מפני שאינו עומד ביחס אל גודל השכר. דירוג המס החדש, שנכנס לתוקפו לפני שבועיים, קובע שחבר ההסתדרות המשתכר 100 לירות לחודש משלם 6.5 אחוז משכרו, ואילו המשתכר 700 לירות לחודש, משלם 2.8 אחוז בלבד.

כלומר: ככל שעולה המשכורת, משלם חבר ההסתדרות פחות יחסית. חברי קיבוצים אינם כלולים בחישוב זה. לגביהם קיים תקנון נפרד: לדעת ההסתדרות מרוויח גם חבר בקיבוץ עשיר ביותר רק 385 לירות לחודש, ולכן משלם מנהל בית-החרושת קלת באפיקים פחות מ-אחיד מאשר הפועל השכיר שלו.

מלבד עירוד התנועה הקיבוצית, על חשבון הפועל הפשוט, משתתפת קופת חולים גם בעירוד המשטרה. שטר המשתכר 400 לירות לחודש משלם פחות מפועל באותה משכורת, משום שלפני הרבה שנים חשבה ההסתדרות מתפקידה לעודד התגייסות למשטרה. זהו בלי ספק תפקיד מלכתי חשוב, אבל ברור שאין זה תפקידם של חברי קופת חולים לממן אותו. המס האחד, שמשלם כל חבר ההסתדרות, מוצא כך: 62% לקופת חולים והיתר לכיסוי הוצאות הוועד הפועל. כאשר הוועל מס זה לאחרונה, היה זה, בין השאר, גם כדי להוסיף 12 מיליון לירות לתקציב הוועד הפועל — בעיקר למשכורות פקידיו. אמר יהושוע לוי, גובר ההסתדרות: "לאיינו תקציבנו דרושה לנו תוספת מיסים בסך 12,147,000 לירות, אשר אנו מקוים לקבל מהמס האחד המוגדל."

השתתפות החברות ההסתדרותיות הענקיות — כור, המשביר, סולל בונה, תנובה, בנק הפועלים וכל השאר — לא הוגדלה. הן נותנות להסתדרות רק ששה מיליון ל"י בשנה, וגם ההתחייבות זו אינן עומדות. חוב של חצי מיליון נותר מן השנה שעברה, ואינו נכלל השנה בתקציב. שכחו אותו.

★ ★ ★

המזכיר היכה את הרופא

שרות בקופת חולים לא ישתפר עם עליית המיסים. רופאים ימשיכו לקבל 15 עד 20 חולים בשעה.

טיפול של שלוש דקות בחולה אינו יכול בשום פנים ואופן להספיק. גם הרופא טוב ביותר אינו יכול לאבחן מחלה ולמצוא את הטיפול הנכון בה בזמן כה קצר. המנגנון של קופת חולים — מלבד התקציב העצום שהוא בולע — מחבל בעבודתם של הרופאים. האוירה העכורה אופפת אותם, וגם רופאים מסורים הופכים למקבלי חולים בסיטונות. כל חולה שאינו יכול להיבדק תוך שלוש דקות, הופך בעיניהם למקרה מסובך המחלקים טיפול בבית-חולים, או טיפול של מומחה. לכן הפכו רופאים רבים לפקיד-מודיעין, מכיר אותו, גם אם הוא נמצא בטיפולו מזה שנים. יש לרופאי קופת חולים הקצבת זמן שבועית, כדי שיכולו לבקר את החולים שהם שלחו לבתי-חולים ולשמור עמם על קשר. אבל אחוז קטן מאד עושה זאת.

רופא מסור, המוכן לעבוד שעות נוספות — ובלבד לקבל את כל הנוקמים לו — נתקל לרוב בהתנגדות הפקידים, הם רוצים ללכת הביתה בזמן. דוגמה מבעייתית ניתנה לפני שלושה שבועות בכפר קאסם, בו משרת רופא אחד את כל האוכלוסיה. הדרישה לרופא נוסף נדחתה, והרופא האחד נאלץ לישראל לעתים שעות נוספות במרפאה. הדבר לא מצא חן בעיני המזכיר, והוא היכה את הרופא. כמקובל בכפר קאסם, תיערך סולחה והכל יבוא על מקומו בשלום — מלבד החולה. כי הטענה היסודית תישאר: אין כסף לרופא נוסף. וזה נכון — הכסף מבוזבז על הצלת סולל בונה, על העסקת גיבוניקים מפלגתיים, ועל מימון הבוסים של הוועד הפועל.

רק הפרדה בין ההסתדרות לבין קופת-חולים תוכל לרפא את המוסד, ואת הנוקמים לו. הפרדה זו גב' תוציא מידי צמרת ההסתדרות את השוט, בו היא מאיימת עתה על כל פועל הסבור כי הבוסים בקרמלין שוב אינם ממלאים בנאמנות את תפקידם כמגיני הפועלים.

הפרק הבא: מה עושים בכספי קרנות הפנסיה של הפועלים?

מדוע מפסידים המיפעלים השייכים להסתדרות — וכמה?